

”תתן אמת ליעקב – חסד לאברהם”**א. תלמוד בבלי מסכת שבת דף פח עמוד א**

ההוא מינא דחזייה לרבא דקא מעיין בשמעתא, ויתבה אצבעתא דידיה תותי כרעא, וקא מייץ בהו, וקא מבטן אצבעתיה דמא, אמר ליה: עמא פזיזא דקדמיתו פומיכו לאודניכו, אכתי בפחזותיכו קיימיתו! ברישא איבעיא לכו למשמע, אי מציתו - קבליתו, ואי לא - לא קבליתו. - אמר ליה: און דסגינן בשלימותא - כתיב בן +משלי יא+ תמת ישרים תנחם הנך אינשי דסגן בעלילותא - כתיב בהו +משלי יא+ וסלף בוגדים ישדם.

ב. איכה רבה (בובר) פרשה ג ד"ה אני הגבר.

אריב"ל ההי"ד ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן (דברים לג ב), בתחלה הלך לו אצל עשו להר שער, אמר להם מקבלים אתם התורה, אמרו לו מה כתיב בה, אמר להם, לא תרצח (שמות כ יב), אמרו לו היא הברכה אשר ברכנו אבינו על חרבך תחיה (בראשית כז מ), אין אנו יכולין לחיות בלא היא, ולא קיבלו אותה, הלך לו למדבר פארן אצל בני ישמעאל, אמר להם מקבלים אתם התורה, אמרו לו מה כתיב בה, אמר להם, לא תגנוב (שמות כ יב), אמרו לו היא ירושת אבינו ידו בכל ויד כל בו (בראשית טו יב), אין אנו יכולין לחיות בלא היא, ולא קיבלו אותה, הלך אצל עמונים ומואבים, אמר להם מקבלים אתם התורה, אמרו לו, מה כתיב בה, אמר להם לא תנאף (שמות כ יב), אמרו לו עיקר כל אותן האנשים אינו אלא מכלל ממזרות, שנאמר ותהרין שתי בנות לוט מאביהן (בראשית יט לו), אין אנו יכולין לחיות בלא היא, ולא קיבלוה. בא לו אצל ישראל, אמר להם מקבלים אתם התורה, אמרו לו הין הין, כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (שמות כד ז).

ג. אור זרוע לצדיק – אות א

(א) ענין גלות מצרים הוא הכנה למתן תורה כמו שאמרו (שמות רבה א', א' וברכות ה'). שלוש מתנות טובות וכו' על ידי יסורין. פירוש, מתנה הוא מה שאינו מצד החיוב והגמול. והיינו שלא על ידי אתערותא דלתתא כלל, וכמו שאמרו ז"ל (שוחר טוב ט"ו) על פסוק (דברים ז', ל"ד) גוי מקרב גוי הללו עובדי עבודה זרה וכו'. ולכך נקראת התורה מתנה בכל מקום בלא שום השתדלות רק מורשה קהלת יעקב ודרשו חז"ל (שמות רבה ל"ג, ז') מאורסה דשייכת לבני ישראל דוקא וכמו שאמרו חז"ל (תנחומא תשא ח') דכל הציונים לישראל דבר אל בני ישראל וכו'. דמצד ואוהב את יעקב בלי שום בחירה רק בתולדה הם טובים לכך ניתנה להם התורה. וההכנה לזה גלות מצרים שהם ערות הארץ כנודע וכמו שנאמר (ויקרא י"ח, ג') כמעשה ארץ מצרים וגו' שהיו פרוצים בעריות וישראל בהיפך היו גדורים בעריות כמו שאמרו ז"ל (שמות רבה א', כ"ח). [אחת היתה הפרסמה הכתוב והיא למטה דן, כמו שכתבתי במקום אחר בענין שבת דן שהוא הקצה השני מיהודה כמו שאמרו ז"ל (שם מ', ד') זה גדול בשבטים וזה ירוד ושניהם שוים כמו שאמרו ז"ל (שם) ושניהם נקראים אריה, ואין כאן מקומו להאריך בזה]:

ובעת מתן תורה נקנו בשם זה להיות אומה ישראלית מובדלת מלידה מבטן ומהריון נקיים וקדושים:

ד. מהר"ל – תפארת ישראל פרק א

בארו בזה הדברים אשר אמרנו כי מצות התורה שהם הפעולות האלהיות מתיחסות אל ישראל, שלפי מעלת נפשם הם מוכנים אל הפעולות האלהיות והם ביחוד להם, אבל עכו"ם מצד חסרונם ופחיתותם אינם ראויים לפעולות האלהיות שהם המצות, וזהו שהיה מחזיר התורה על כל אומה ולשון ועצם נפשם ממאן לקבל הפעולות האלהיות כי אם ישראל היו מוכנים לתורה מצד מעלת נפשם. אמנם במדרש ביאר כי לא בלבד שהם אינם מוכנים לתורה שהם פעולות אלהיות אבל יש בהם הכנה אל הפך זה, ורצה לומר כי עשו וישמעאל היו מוכנים אל פעולות שהם הפך התורה וזה מצד ההכנה שבהם, כי אין ספק שברכתם לפי מה שהם היו מוכנים אליה בעצמם.

ה. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מז עמוד ב

אמר מר: גר שבא להתגייר, אומרים לו: מה ראית שבאת להתגייר? ומודיעים אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות. מ"ט: דאי פריש נפרוש, דאי"ה חלבו: קשים גרים לישראל כספחת, דכתיב: +ישעיהו י"ד+ ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב. ומודיעים אותו עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני. מ"ט: אי"ר חייא בר אבא אי"ר יוחנן: בן נח נהרג על פחות משהו פרוטה, ולא ניתן להשבון. (ומודיעים אותו עון שכחה ופאה). ואין מרבים עליו, ואין מדקדקים עליו. אמר רבי אלעזר: מאי קראה? דכתיב: +רות א'+ ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה, אמרה לה: אסיר לך תחום שבת! +רות א'+ באשר תלכי אלך. אסיר לך יחוד! +רות א'+ באשר תליני אלך. מפקדין שש מאות וי"ג מצות! +רות א'+ עמד עמי. אסיר לך עבודת כוכבים! +רות א'+ ואלהיך אלהי. ארבע מיתות נמסרו לבי"ד! +רות א'+ באשר תמותי אמות. ב' קברים נמסרו לבי"ד! +רות א'+ ושם אקבר. מיד, ותרא כי מתאמצת היא וגו'. קיבל, מלין אותו מיד. מ"ט: שהוי מצוה לא משהיין.

ו. רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יג הלכה יח

ומפני זה אמרו חכמים קשים להם גרים לישראל כנגע צרעת שרובן חוזרין בשביל דבר ומטעין את ישראל, וקשה הדבר לפרוש מהם אחר שנתגיירו, צא ולמד מה אירע במדבר במעשה העגל ובקברות התאווה וכן רוב הנסיונות האספסוף היו בהן תחלה.

ז. שפת אמת במדבר שבועות שנה תרמז

עוד בענין מגילת רות בשבועות להראות אם כי הקב"ה בחר בנו ונתן לנו התורה מ"מ אנו מוכנים לקרב כל מי שבא להתגייר כמ"ש ואהבת את הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים. נראה לפרש כי הגר נקרא על זה שהי' עד עתה מגורש ומעורב בסטי"א שבדאי כשנתגייר מוכן הוא להיות בכלל ישראל רק שהי' עד עתה מובלע במ"א. וע"ז נאמר ה' שומר את גרים שהקב"ה שומר הנשמות שהם מובלעים בסטי"א. וכן הי' כלל ישראל במצרים שהוציאו משם הנשמות שהיו מובלעים ת"י הסטי"א. ואיתא ג' מציאות מצא הקב"ה מצאת את לבבו נאמן שהוא אברהם אע"ה ראשון לגרים. כענבים במדבר מצאתי ישראל הם עיקר הגירות שזכו להיות נבחרים להשי"ת לעם נחלה. מצאתי דוד עבדי הוא מלך המשיח שהוא סוף הגרים שבימי משיח אין מקבלין עוד גרים. והטעם כי כבר יהי' מתוקן ונבדלן כל נשמות הראוין להתדבק בקדושה:

ח. ילקוט שמעוני רות רמז תרא

ותאמר נעמי לשתי כלותיה לכהן שובנה, מפני מה מתזרת אותם.. שובנה בנותי, למה שלשה פעמים, מכאן שממאנים את הגר עד שלשה פעמים, אי"ר חייא אל תאמין בגר עד כ"ד דורות שהוא תופס שאורו, אבל בשעה שהגר מקבל עליו עולו של הקב"ה באהבה וביראה ומתגייר לשם שמים אין הקב"ה מחזירו שנאמר ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה

ט. תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף צא עמוד ב

+דברי הימים א' ד' + המה היוצרים ויושבי נטעים וגדרה עם המלך במלאכתו ישבו שם, המה היוצרים - אלו בני יונדב בן רכב שנצרו שבעות אביהם; ויושבי נטעים - זה שלמה שדומה לנטיעה במלכותו; וגדרה - זו סנהדרין שגדרו פרצותיהן של ישראל; עם המלך במלאכתו ישבו שם - זו רות המואביה שראתה במלכות שלמה בן בנו של בן בנה, שנאמר: +מלכים א' ב'+ וישם כסא לאם המלך, ואי"ר אלעזר: לאמה של מלכות.

י. רות פרק ז

(ית) ואלה תולדות פְּרָץ פְּרָץ הוליד אֶת חֲצֵרוֹן :

(יט) וְחֲצֵרוֹן הוליד אֶת רָם וְרָם הוליד אֶת עֲמִינָדָב :

(כ) וְעֲמִינָדָב הוליד אֶת נַחֲשֹׁן וְנַחֲשֹׁן הוליד אֶת שְׁלֹמֹה :

(כא) וְשְׁלֹמֹן הוליד אֶת בְּעָז וּבְעָז הוליד אֶת עֹבֵד :

(כב) וְעֹבֵד הוליד אֶת יֵשׁוּ וְיֵשׁוּ הוליד אֶת דָּוִד :

9. בראשית פרק לח

(ו) וַיִּשָּׂח יְהוֹדָה אִשָּׁה לְעָר בְּכוֹרוֹ וְשָׁמָה תָּמַר :

(ז) וַיְהִי עַר בְּכוֹר יְהוֹדָה רַע בְּעֵינֵי יִקְנָק וַיִּמְתְּחוּ יִקְנָק :

(ח) וַיֹּאמֶר יְהוֹדָה לְאוֹנָן בֶּאֱל אִשְׁתִּי אַחִיךָ וַיִּבֶס אֹתָהּ וַהֲקִס זָרַע לְאַחִיךָ :

(ט) ויודע אונן כי לא לו יחיה הזרע והיה אם בא אל אשת אחיו ושחת ארצה לבלתי נתן זרע לאחיו :

(י) וירבע בעיניו קנן אשר עשה וימת גם אתו :

(יא) ויאמר יהודה לתמר כלתו שבי אלמנה בית אביך עד יגדל שלה בני כי אמר פן ימות גם הוא כאחיו ותלך תמר ותשב בית אביה :

(יב) וירבו הימים ותמת בת שבע אשת יהודה וינחם יהודה ויעל על גזזי צאנו הוא (חירה רעהו העדלמי תמנתה :

(יג) ויגד לתמר לאמר הנה חמייך עלה תמנתה לגז צאנו :

(יד) ותסר בגדי אלמנותה מעליה ותכס בצעיף ותתעלף ותשב בפתח עינים אשר על דרך תמנתה כי ראתה כי גדל שלה והוא לא נתנה לו לאשה :

(טו) ויראה יהודה ונחשבה לזונה כי כסתה פניה :

(טז) ויט אליה אל הדרך ויאמר הבה נא אבוא אליך כי לא ידע כי כלתו הוא ותאמר מה תתן לי כי תבוא אלי :

(יז) ויאמר אנכי אשלח גדי עזים מן הצאן ותאמר אם תתן ערבון עד שלחך :

(יח) ויאמר מה הערבון אשר אתן לך ותאמר חותמך ופתילך ומטך אשר בידך ויתן לה ויבא אליה ותהר לו :

(יט) ויהי כמשלש חדשים ויגד ליהודה לאמר זנתה תמר כלתך וגם הנה הרה לזנונים ויאמר יהודה הוציאוה ותשרף :

(כ) הוא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה ותאמר הך נא למי החותמת והפתילים והמטה האלה :

(כא) ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני כי על כן לא נתתיה לשלה בני ולא יסף עוד לדעתה :

(כב) ויהי בעת לדתה והנה תאומים בבטנה :

(כג) ויהי בלדתה ויתן יד ותקח המילדת ותקשר על ידו שני לאמר זה יצא ראשנה :

(כד) ויהי כמשיב ידו והנה יצא אחיו ותאמר מה פרכת עליך פרך ויקרא שמו פרך :

(כה) ואחר יצא אחיו אשר על ידו השני ויקרא שמו זרח :

10. רות פרק ג

(ח) ויהי בחצי הלילה ויחמד האיש וילפת והנה אשה שכבת מרגלתיו :

(ט) ויאמר מי את ותאמר אנכי רות אמתך ופרשת כנפך על אמתך כי גאל אתה :

(י) ויאמר ברוכה את ליקנך בתי היטבת חסדך האחרון מן הראשון לבלתי לכת אחרי הבחורים אם דל ואם עשיר :

(יא) ועתה בתי אל תיראי כל אשר תאמרי אעשה לך כי יודע כל שער עמי כי אשת חיל את :

(יב) ועתה כי אמנם כי <אם> גאל אנכי וגם יש גאל קרוב ממני :

(יג) ליני הלילה והיה בבקר אם יגאלך טוב וגאל ואם לא יחפץ לגאלך וגאלתיך אנכי מי יקנך שכבי עד הבקר :

11. בראשית רבתי פרשת וישב עמוד 179

ולמה נקרא שמה תמר שעל תמר נתמררו ער ואונן. ד"א תמר שהמירה עצמה בזונה. ד"א שנתמרה מן הבנים לאב. ד"א שהיה לבה מכוון לשמים כתמר זה שאין לו אלא לב אחד מכוון למעלה, כך תמר לא כוונה לשם זנות אלא לשם שמים.

12. פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) בראשית פרק לח ד"ה ו) ויקח יהודה

ו) ויקח יהודה אשה לער בכורו ושמה תמר, שתימר מעשיה כקטורת, שלא רצתה לצאת מבית יהודה :

13. ילקוט שמעוני רות רמז תרא

שתי נשים מסרו עצמם על שבט יהודה תמר ורות, תמר היתה צועקת אל אצא ריקם מן הבית הזה, רות כל שעה שחמותה אמרה לה לכי בתי היתה בוכה שנאמר ותשאנה קולך ותבכינה. יעש ה' עמכם חסד, ר' חנינא בריה דרב אחא אמר יעשה כתיב, כאשר עשיתם עם המתים שנטפלתם בתכריכיהם, ועמדי שויתרתם לי כתובתכם, אמר רבי זעירא המגלה הזו אמי בה לא טומאה ולא טהרה לא היתר ולא איסור, ולמה נכתבה, ללמדך שכל גומלי חסדים :

14. זוהר כרך א (בראשית) פרשת וישב דף קפח עמוד ב

תריך נשין הוו דמנייהו אתבני זרעא דיהודה ואתו מנייהו דוד מלכא ושלמה מלכא ומלכא משיחא, ואלין תריך נשין דא כגוונא דדא, תמר ורות דמיתו בעלייהו בקדמיתא ואינון אשתדלו לעובדא דא, תמר אשתדלת לגבי חמוה דאיהו קריב יתיר לבנוי דמיתו מאי טעמא איהו אשתדלת לגביה דכתיב כי ראתה כי גדל שלה והיא לא נתנה לו לאשה, ובגין דא אשתדלת בעובדא דא לגבי חמוה, רות מית בעלה ולבתר אשתדלת בעובדא דא לגביה דבעז דכתיב (רות ג') ותגל מרגלותיו ותשכב ואשתדלת בהדיה ולבתר אולידת ליה לעובד, ואי תימא אמאי לא נפיק עובד מאתתא אחרא אלא ודאי היא אצטריכת ולא אתתא אחרא, ומתריך אלין אתבני ואשתכלל זרעא דיהודה ותרווייהו בכשרות עבדו למעבד טיבו עם אינון מיתייא לאתתקנא עלמא לבתר, ודא הוא כמה דאתמר (קהלת ד') ושבח אני את המתים שכבר מתו דהא כד הוו חייך בקדמיתא לא הוו בהו שבחא (ז"ח ולבתר הוו בהו שבחא) ותרווייהו אשתדלו למעבד טיבו וקשוט עם אנון מיתייא וקודשא בריך הוא סייע בההוא עובדא וכלא הוו כדקא יאות

שפת אמת במדבר שבועות שנה תרסד

תקנו מגילת רות בשבועות לומר כי עיי שנבחרו בניי במתן תורה הם כלים לקרב כל הגרים כי בניי נקראו ראשית תבואתו שהיא הפרי שבשבילה נברא הכל כמ"ש בראשית בשביל ישראל שנקי ראשית פי ראשית היא התחלה והעיקר הפנימיות כמ"ש ראשית חכמה יראת ה' לכן נקי יום הביכורים שנגמר הפרי. אבל בניי יצאו מן הכלל ללמד על הכלל כולו כמו שיהי לעתיד אהפוך אל העמים שפה ברורה כו'. ואז יהי טוב אחרית דבר מראשיתו. ובאמת כפי מה שמעליך בניי גם מן האומות מתרוממים הם ביותר. וזה עצמו פי הקדמת נעשה לנשמע. כי בניי הבינו זאת שנבחרו כדי לקרב הכל ואמרו כל אשר דיבר ה' נעשה. כתיב הכא נעשה וכתוב התם נעשה אדם. כמ"ש את הנפש אשר עשו ותרגום אונקלוס דשעבידו לאורייתא ועייז נשמע. כמו שהוא בפרט כפי תיקון המעשים לקרב כל מעשה הגוף אל הנפש אז מאיר הנשמה באדם. כמו כן בכלל כפי תיקון כלל ישראל לקרב מן האומות כך מאיר בהם התורה. וכתוב תתן אמת ליעקב חסד לאברהם, כי בניי הם באמת חלק ה' ותורתו. אבל גם זאת ממדת האמת לעשות חסד לקרב גם את הרחוקים הבאים לשם שמים. אמת ליעקב התורה. חסד לאברהם שנתקרב גם מזרע לוט רות המואביה :